

že umrli (Glazer, Vipotnik, Kosmač). Tudi podatki o pesniških zbirkah posameznih pesnikov so nepopolni. Segajo v najboljšem primeru le do leta 1973. Če vemo, da je večina pesnikov, ki je našla svoje mesto v zbirki, na višku svoje ustvarjalnosti, in da vsako leto izdajo kako zbirko, je razlika med zadnjo navedeno zbirko in letnico izdaje knjige le prevelika.

Škoda je velikega truda, ki sta ga morala vložiti urednika, da sta v majhnem Bijelem Polju, v kraju brez tradicije, brez prave knjižnice in podobnega, zbrala in uredila tako bogato gradivo, ki so ga nato neodgovorni tiskarji tako izmaličili. Škoda tudi za priložnost, ki jo je nudila knjižna izdaja (uvod, pripombe), a ni bila izrabljena, kot bi si želeli. Knjiga je veliko obetala, a dosti manj dala.

Matej Rode

CENE KRANJC, S POTI DO ZMAGE

Drobno zgodovinsko pričevanje Cene Kranjca S poti do zmage zbujajo kljub dokajšnji zapoznelosti in časovni odmaknjenosti teme širše zanimanje zaradi svoje dokumentarne nazornosti. Ta knjižica se sicer ne more primerjati s takimi literarnimi dokumentoma o NOB, kot sta Lesena žlica Juša Kozaka ali oba partizanska dnevnika Edvarda Kocbeka, niti ne z desetlinami drugih knjig, ki z manjšo literarno izvirnostjo, a hkrati ohranjeno dokumentarnostjo izhajajo že tri desetletja domala pri vseh naših založbah. Kar daje Kranjčevi knjigi bralsko vabljenost, je brez dvoma pričevanje o tistih dogodkih v NOB in osebah, ki zavzemajo v naši polpretekli zgodovini najpomembnejše mesto. In navsezadnje moramo

priznati, da je to tudi največja vrednota knjige.

Cene Kranjc očitno ni zmozel dvigniti svojih partizanskih in ilegalnih izkušenj iz časov revolucije na tisto stopnjo pisanja, kjer se dokument prevesi v literaturo, ne da bi, kajpada, zgubil svojo dokumentarno zanesljivost. Ponuja se sicer vprašanje, zakaj je knjižica, pisatelj bi jo zaradi manjšega obsega utegnil napisati v dobrem tednu, izšla tako pozno, ko pa izpričuje dokumentarnost širšega pomena. V epilogu »Za zaključek« se avtor sicer opravičuje, češ da ne piše zgodovine, da pa ga k pisanju priganjajo žrtve v naši revoluciji in naposled čas (ki se nevarno premika proti minljivosti spominov, življenja).

Kranjčeva knjižica ima predvsem dvoje pričevanskih vrednot — o ilegalnem delu v Knjižnici (NUK), kjer so delovali med drugimi tudi Avgust Pirjevec, Jože Rus, dr. Janko Šlebinger, Ivan Pintarič, Ludvik Tuma, Vida Gaspary, Franc Šturm, potem ko so v njej ustanovili celico OF, in o partizanstvu v Beli krajini — od prve novinarske konference 5. in 6. maja 1944, v Bazi 20, Črnomlju, do konca leta 1944. Manj pa sta dokumentarno privlačna vmesna pričevanja o delu na Primorskem in Notranjskem. Posamezni opisi dogodkov so fragmentarni, nepovezani, kar daje celoti izrazito eklektični videz. Kranjčeva prisotnost v Beli krajini je predvsem vezana na nekaj zanimivih pričevanj, vendar pa ostaja glede na daljši čas bivanja v Bazi 20 — pet mesecev — to pričevanje neobogljeno, povezano z nezanesljivostmi, nespominjanjem, skratka, s premalo poglobljenim odnosom do tako pomembne zgodovinske stvarine. Cene Kranjc se je očitno lotil svoje dokumentarno-literarne naloge prepozno, ko se je pričevanjska zanesljivost že hudo zamajala in s svojimi Potmi do zmage bolj »navrgel« kot obdelal tako pomembno zgodovinsko temo, o kateri bi

* Cene Kranjc, S poti do zmage, DZS Ljubljana 1977, opremil Vili Vrhovc, str. 84.

bil, kar pa le kažejo njegovi zapiski, če bi se bil naloge lotil precej prej, vendarle povedal kaj več (z večjo globino in z manjšo nostalgijo).

MIROSLAV KOŠUTA, SELIVCI

V literarni produkciji v zadnjih nekaj letih na Tržaškem zavzema poezija Mirosława Košute vidno mesto, saj je avtor v dobrem letu objavil dvojce pesniških zbirk — Pričevanje in sedaj Selivce*, kar logično nadaljuje že prej zastavljeno avtorjevo poetiko (Morje brez obale 1963, Pesmi in zapiski 1969, Tržaške pesmi 1973). Selivci so že po svojem podnaslovu »songi iz gledaliških del in preproste pesmi« vsaj deloma vsebinsko opredeljeni, vendar ne gre zamolčati njihove vsebinske (tematske) navezanosti na širši pesnikov opus, na tiste pobude, ki jih slej ko prej pogojuje tudi dokaj razvidna narodnostna, ekstenzialna in jezikovna stiska, z dobršno mero upora, protesta, opomina, a tudi osebne intime.

Zbirka je kompozicijsko razdeljena v pet ciklov; v dva cikla songov in tri cikle pesmi: o kruhu in krvi, o dveh in o selitvah, kar v bistvu govori o enem samem kompozicijskem »prelomu« — med songi in pesmimi. Programski tekst Pregarjanje — o človeku »zveri in lovni živali« uvaja v zbirko protestno poanto, ki je v Songih z odra (uglasbila sta jih Ivan Mignozzi in Aleksander Vodopivec) na meji nacionalne samozaščite, razkrivanja (ne)resnice in (ne)pravice, hierarhične strukture sveta, s spretno ironijo in satiro uperjena v oblastniško, sprenevedajočo se politiko (Kdo je bil kdo), fašizem, kot opomin in vest osebne identitete, ravnovesja in notranje svobode (Zaključni koral, Pripeljali so nas, Rodiš

se samo enkrat). V tekstih Pesem lažnih slepcev, Ronina pesem, Duet Rone in Kristofa, Dva bregova in Veliki nori ples se avtorjeva izpovedna naravnost nadaljuje v oblikovanju socialne in eksistencialne tematike, ki se zaključuje v prvem ciklu vse prej kot optimistično. Ves cikel Songi z odra ima tudi prikrito agitacijsko funkcijo, v skladu z naravo javnih oblik izvajanja, kjer se ideja razvidneje, jasneje in prodorneje izraža, kot bi se nemara v »nemanifestativni« obliki — v zgolj tiskani besedi. Zato tu — v zbirki — niti ni razviden celoten kontekst songov, njihova »efektnost« in odmevnost v pevski predstavitvi, v medigri, skratka, v dramatični funkciji, česar ne smemo prezreti.

Songi s ceste aktualizirajo že skoraj povsem (razen prvega, Mrtva postaja) intimno-ljubezensko tematiko — ljubezen kot spreminjanje intenzivnosti odnosov med moškim in žensko, razpad zveze, prostitucija (Engele bengele, Pesem o skušnjavah) do končnega (samo)zavedanja (Človek brez glave). Tudi v drugem ciklu je Košutov jezik aktualističen, programski, skorajda moralističen, ne da bi idejo »prekril« z večjim jezikovnim artizmom, simboli, skratka, večjo stopnjo literarnosti, estetskosti. Songi takega artizma očitno ne prenesejo, ker je njihova osrednja funkcija predvsem povedna (idejna).

Preostali trije cikli: Pesmi o kruhu in krvi, Pesmi o dveh in Pesmi o selitvah ne prinašajo enotne tematike, marveč je le-ta razpeta med spomin-skim dokumentom (Stričeva murva), svetovnim delavskim gibanjem (Prvomajski pozdrav [1974]), zaupanjem v človeka in človeštvo (In vendar), motiviko smrti (Pribit v smrt, Ne leti, globlica, Vietnamska pravljica, Sledi lovcev, Upornik brez upanja), vezi med moškim in žensko (Jerebica v gmajni, Obkoljena, Ulica sledov, Vabilo za hip, Razpadanje dneva), do motivov o izgubljanju notranje identitete (Kockar,

* Mirosław Košuta, Selivci, Založništvo tržaškega tiska 1977, likovna obdelava in oprema Klavdij Palčič, str. 86